

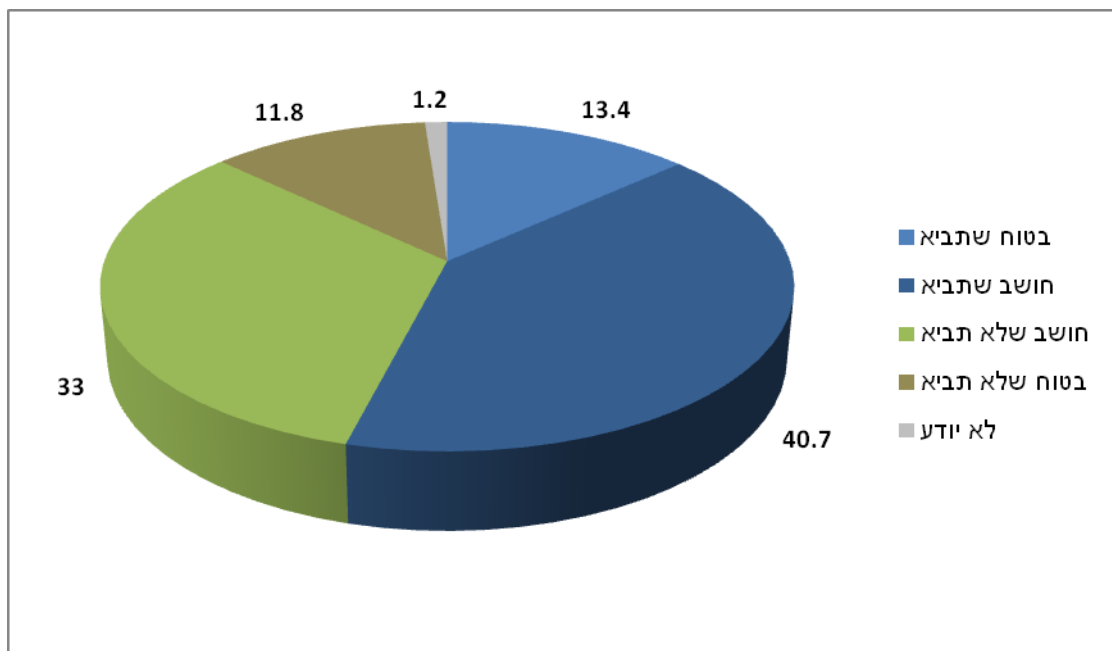
מדד השלום - יולי 2011 פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

תקציר הממצאים

- **תומכים במחאה ואופטימיים** - 91% בציבור היהודי תומכים במחאה בנושא הדיור ורוב (53%) גם סבורים כי היא עשויה להביא לשינוי במצב.
- **מחאה כנה ואמיתית, לא שמאלנית** - כך סבור הרוב הגדול (77%). רק 17% סבורים כי מדובר במחאה שמאלנית. לשאר אין דעה ברורה בנושא.
- **מחאה "כחול-לבן"** - רוב זהה בגודלו (78%) בציבור היהודי גורס כי מדובר במחאה ישראלית אונטנית ורק 13% רואים כאן השפעה של "האביב הערבי".
- **מרי אזרחי? לא אצלנו** - כבעבר הרוב סבורים כי הציבור בישראל לא ייצא בהמוניו לרחובות במטרה לשנות את השלטון. עם זאת, חלה עלייה חדה במיעוט הסבור כי צפוי בארץ מרי אזרחי כפי שקרה במצרים ובמדינות אחרות באזור (מ-7% בפברואר השנה ל-25% כיום).
- **בדמוקרטיה מחליפים שלטון בבחירות** - זה ההסבר המועדף (29%) להערכה כי בישראל לא יהיה מרי אזרחי, כאשר במקום השני (22%) עומד ההסבר כי הציבור מעריך כי גם אם יתחלף השלטון המצב לא ישתנה באופן משמעותי. במקביל חלה ירידה רבה בפופולריות של ההסבר כי הציבור אדיש מכדי לצאת לרחובות - מ-25% בפברואר ל-10% בלבד כיום.
- **היפוך בהערכת מצבה הכללי של המדינה** - הרוב (54%) מגדירים אותו כיום רע מאוד או רע, בהשוואה ל-55% שהגדירו אותו טוב מאוד או טוב בפברואר השנה.
- **צמצום הפערים החברתיים-כלכליים** - הוא היעד הראשון במעלה שעל הממשלה לאמץ (50%); 18% בחרו ביצירת דיור בר השגה; 11% הצביעו על הגעה לשלום עם הפלסטינים וכשיעור הזה בשיפור מעמדה הבינלאומי של ישראל. 10% הצביעו על חיזוק הכוח הצבאי של ישראל כיעד החשוב ביותר. כלומר, שני שליש נותנים עדיפות עליונה לנושאים חברתיים-כלכליים לעומת כשליש המעמידים בראש סולם העדיפויות את התחום המדיני-ביטחוני.
- **לממשלה אין סדר עדיפויות ברור** - כך חושבים רוב (56%) בציבור היהודי.
- **פער בין יעדי הממשלה להעדפות הציבור** - מבין 39% שבטוחים או חושבים שיש לממשלה סדר עדיפויות ברור, הרוב (68%) מעריכים אמנם כי יש ביכולתה לממש אותו, אך במקביל רוב (54%) מודים כי סדר העדיפויות של הממשלה אינו תואם את סדר העדיפויות של הציבור הרחב.
- **דומה אבל שונה: הציבור הערבי** - בקרב הציבור הערבי העמדות בנושאי המחאה החברתית וסדר העדיפות של המטרות הלאומיות דומות לאלו של הציבור היהודי, להוציא שני חריגים בולטים: הערבים נוטים יותר לייחס את המחאה בישראל להשפעה של גל המחאות בעולם הערבי (43%) מאשר לראותה כתוצרת כחול לבן וכן היעד הלאומי העליון בעיניהם הוא קידום הסכם שלום עם הפלסטינים (39%) כיעד החשוב ביותר.

- **ירידה בהסתברות להכרזה פלסטינית בספטמבר** - החודש נצפתה ירידה נוספת בשיעור הסבורים כי הפלסטינים יפנו בספטמבר לאו"ם בבקשה להכיר במדינה פלסטינית. כיום סבורים שהם יעשו זאת רק מחצית מהציבור היהודי (51%). עם זאת, יש עדיין רוב (64%) לסבורים שאם תהיה פנייה לאו"ם – יהיה בעצרת הכללית רוב שיתמוך בבקשה הפלסטינית להכרה.

תרשים החודש: מה הסיכוי לדעתך שהמחאה תצליח להביא לשינוי מדיניות ולשיפור משמעותי במצב הדיור?

הממצאים בהרחבה

אחד המאפיינים המרתקים של גל המחאה הנוכחי, לפחות בשלב הראשון שלו, היא התמיכה חוצת המחנות שהוא זכה בה. כך, בעת עריכת הסקר 91% מהציבור היהודי הביעו תמיכה במחאה בנושא הדיור. בדקנו האם יש הבדלים בתמיכה בין אנשים מרמות הכנסה שונות, ומצאנו כי ההבדלים הם זניחים: מבין מי שדווחו שהכנסתם נמוכה מן הממוצע 91% הביעו תמיכה, בהשוואה ל 95% ממי שהכנסתם כמו הממוצע ו-89.5% ממי שהכנסתם מעל לממוצע. גם פילוח על פי שיוך עצמי לימין, מרכז או לשמאל לא הניב הבדלים מאוד משמעותיים, אם כי אפשר לראות כי השמאל הוא המחנה שתמיכתו במחאה היא הגבוהה ביותר. כך, ממי שמיקמו עצמם בימין, 88% תמכו במחאה הדיור, במרכז – 94% ובשמאל – 95.5%. באופן מפתיע למדי, גם גיל התברר כמשתנה לא משפיע כאשר מדובר בתמיכה במחאה.

רוב לא גדול (53%) סברו כי מחאת הדיור עשויה להביא לשינוי במצב. כאן כבר ניכרו הבדלים גדולים יותר על בסיס הכנסה ועל בסיס שיוך פוליטי. האופטימיים ביותר היו בעלי ההכנסה הממוצעת, מהם 63% האמינו כי המחאה יכולה להביא שינוי, לעומת 52% מבעלי ההכנסה הגבוהה מהממוצע ו-51% מבעלי ההכנסה הנמוכה מן הממוצע. הימין יותר אופטימי מן המרכז והשמאל; שיעור המאמינים באפשרות בשינוי שתגרום המחאה הם בהתאמה: 59%, 55%, 45.5%.

חרף ההבדלים ה"מחנאיים" שהצגנו לעיל, הרוב הגדול (77%) של הנשאלים העריכו כי מדובר במחאה כנה ואמיתית ורק 17% בכלל הציבור הישראלי-יהודי הרגישו כי מדובר במחאה שמאלנית (לשאר לא הייתה דעה ברורה בנושא). ואף על פי כן, שלא במפתיע, שיעור הסבורים שמדובר במחאה שמאלנית היה גבוה בהרבה בימין מאשר במרכז ובשמאל – בהתאמה: 26%, 8% ו-3%.

בהמשך לממצאינו מסקרים קודמים בדבר אי הרצון לראות בעצמם חלק מן המזרח התיכון, רוב גדול (78%) בציבור היהודי גורס כי מדובר במחאה ישראלית אותנטית, "כחול-לבן", ורק 13% רואים כאן השפעה של "האביב הערבי". בשאלה זו, דווקא המרכז מסרב יותר משני המחנות הפוליטיים האחרים לראות קשר בין המחאות האזרחיות במדינות ערב לבין גל המחאה הנוכחי בישראל: רק 12% ממי שזיהו עצמם עם המרכז הפוליטי לעומת 20% מהימין ו-27% מהשמאל רואים קשר בין התופעות. קבוצת בעלי ההכנסה הגבוהה מן הממוצע נכונה יותר מאשר בעלי ההכנסה הממוצעת ומתחת לממוצע להכיר בקשר: 23% לעומת 14% ו בהתאמה 15%. גם כאן גיל לא שיחק תפקיד משמעותי.

למרות גל המחאה ששטף את ישראל, כבעבר גם כיום הרוב סבורים כי הציבור בישראל לא ייצא בהמוניו לרחובות במטרה לשנות את השלטון. עם זאת, חלה עלייה חדה במיעוט הסבור כי צפוי בארץ מרי אזרחי כפי שקרה במצרים ובמדינות אחרות באזור - מ-7% בפברואר השנה ל-25% כיום. בעלי ההכנסה הנמוכה מהממוצע וההכנסה הממוצעת "אופטימיים" מעט יותר לגבי הסיכוי למרי אזרחי (25% ו-26% בהתאמה) מאשר בעלי ההכנסה הגבוהה מן הממוצע (20%). הצעירים (28%) וגילאי הביניים (25%) יותר אופטימיים מאשר המבוגרים (18%). הוא הדין בשמאל ובמרכז, מהם 29% צופים אפשרות של מרי אזרחי בישראל לעומת הימין בו שרק 20% רואים אפשרות כזו באופק.

כאמור, ההסבר המועדף (29%) להערכה כי בישראל לא יהיה מרי אזרחי הוא שמדובר במדינה דמוקרטית שבה השלטון מוחלף בבחירות, כאשר במקום השני (22%) עומד ההסבר כי הציבור מעריך כי גם אם יתחלף השלטון המצב לא ישתנה באופן משמעותי. במקביל, כנראה לנוכח ההפגנות וצורות המחאה האחרות שגאו לאחרונה, חלה ירידה רבה בפופולריות של ההסבר כי הציבור אדיש מכדי לצאת לרחובות – מ-25% בפברואר ל-10% בלבד כיום.

במדידה הנוכחית מצאנו כי חל היפוך בהערכת מצבה הכללי של המדינה: כיום, הרוב (54%) מגדירים אותו כיום רע מאוד או רע, בהשוואה ל-55% שהגדירו אותו טוב מאוד או טוב בפברואר השנה. כאן מצאנו הבדלים משמעותיים על בסיס דורי: השלייליים ביותר היו גילאי הביניים מהם 56% העריכו את המצב רע, אחריהם הצעירים – 53%, ואילו בקרב המבוגרים רק מיעוט – הגם שגדול – הגדיר כך את המצב הכללי של ישראל (47.5%). ההבדל על פי השתייכות למחנה פוליטי מסוים התברר כעוד יותר משמעותי: מבין מי שמיקמו עצמם במרכז מחצית בדיוק חשבו שמצבה של ישראל השיעור המקביל בימין עמד על 52%, ואילו בשמאל חשבו כך 62%.

מחצית מן המרואיינים הצביעו על צמצום הפערים החברתיים-כלכליים כיעד הראשון במעלה שעל הממשלה לאמץ. בסדר יורד אחרי יעד זה נמצאו יצירת דיור בר השגה (18%); הגעה לשלום עם הפלסטינים (11%) וכשיעור הזה - שיפור מעמדה הבינלאומי של ישראל. רק 10% הצביעו על חיזוק הכוח הצבאי של ישראל כיעד החשוב ביותר. כלומר, שני שלישי מהציבור הישראלי-יהודי נותנים כיום עדיפות עליונה לנושאים חברתיים-כלכליים לעומת כשליש המעמידים בראש סולם העדיפויות את התחום המדיני-ביטחוני. בעיני כל קבוצות הגיל צמצום הפערים הוא היעד החשוב ביותר (צעירים – 50%, גילאי הביניים – 52%, מבוגרים – 41.5%) ואולם יש שוני מהותי ביניהן באשר ליעד השני בחשיבותו. בעיני המבוגרים מדובר בחיזוק הכוח הצבאי של ישראל, ואילו אצל גילאי הביניים והצעירים מדובר ביצירת דיור בר השגה. פילוח התשובות לשאלה זו על פי מחנות פוליטיים מעלה כי כל שלושת המחנות נותנים עדיפות ליעד של צמצום הפערים החברתיים, עם הבדלים שוליים בלבד ביניהן. עם זאת, כצפוי, הם שונים זה מזה בחשיבות המיוחסת להשגת הסכם שלום, כשבמין 3% בלבד רואים בו את היעד החשוב ביותר, לעומת 16% במרכז ו-24% בשמאל.

ממצא מטריד במיוחד הוא כי לדעת רוב בציבור (56%) לממשלה אין סדר עדיפויות ברור. במיוחד בולטת עמדה זו אצל בעלי ההכנסה מעל לממוצע (65%), לעומת 55% בקרב בעלי ההכנסה הממוצעת ו-48% מבעלי ההכנסה הנמוכה מהממוצע), אצל גילאי הביניים (63% לעומת 48% בקרב המבוגרים ו-47% בקרב הצעירים) ואצל השמאל (71% לעומת 64% במרכז ו-46% בימין). לא מפתיע למצוא כי מבין ה-39% שבטוחים או חושבים שיש לממשלה סדר עדיפויות ברור, הרוב (68%) גם מעריכים אמנם כי יש ביכולתה לממש אותו. במקביל רוב (54%) מהם סבורים כי סדר העדיפויות של הממשלה אינו תואם את סדר העדיפויות של הציבור הרחב.

בקרב הציבור הערבי העמדות בנושאי המחאה החברתית וסדר העדיפות של המטרות הלאומיות דומות מאוד לאלו של הציבור היהודי, להוציא שני חריגים בולטים: הערבים נוטים יותר לייחס את המחאה בישראל להשפעה של גל המחאות בעולם הערבי (43%) מאשר לראותה כתוצרת "כחול-לבן" וכן היעד הלאומי העליון בעיני ציבור זה אינו סגירת הפערים אלא הוא קידום הסכם שלום עם הפלסטינים (39%).

ובנושא אחר: גם החודש בדקנו את תפיסת ההסתברות להכרזה פלסטינית בספטמבר על מדינה עצמאית. כמו בחודש הקודם גם החודש נצפתה ירידה בשיעור הישראליים-יהודים הסבורים כי הפלסטינים יפנו בספטמבר לאו"ם בבקשה להכיר במדינה פלסטינית. כיום סבורים שהם יעשו זאת רק מחצית מהציבור הזה (51%). עם זאת, יש כאן עדיין רוב (64%) לסבורים שאם תהיה פנייה לאו"ם – יהיה בעצרת הכללית רוב שיתמוך בבקשה הפלסטינית להכרה. כבחודשים האחרונים, בציבור הערבי יש רוב (53%) הסבורים כי הפלסטינים לא יפנו בסופו של דבר לאו"ם, אך רוב (60%) למאמינים שאם כן יפנו – תזכה בקשתם לתמיכת הרוב בעצרת הכללית.

מדדי המשא ומתן: מדגם כללי 49.0; מדגם יהודים: 47.3

מדד השלום נערך בחסות [תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים](#) (אוניברסיטת תל אביב) ושל [המכון הישראלי לדמוקרטיה](#). הסקר בוצע בטלפון בתאריכים 26-27 ביולי על ידי מכון "דחף". השתתפו בו החודש 601 מרואיינים שהם מדגם מייצג של האוכלוסייה הבוגרת בישראל. טעות המדידה למדגם בגודל זה היא 4.5%. עיבודים סטטיסטיים: גב' יסמין אלקלעי.